

Tayin edilmesi açısından oruca niyetin keyfiyeti

Soru: Ramazan orucuna niyet ederken “Niyettim ettim Allah rızası için oruç tutmaya” şeklinde yapılan mutlak bir niyet geçerli midir? Ramazan ayında başka bir oruca niyet edilebilir mi?

Kısa Fetva

Hanefilere göre seferî olmayan kişinin Ramazan ayında, hangi oruç olduğunu beyan etmeden mutlak olarak oruca niyet etmesi yeterlidir. Farklı bir vacip veya nafil oruca niyet etmesi halinde de Ramazan orucunu tutmuş olur. Seferi olan kişi Ramazan ayında farklı bir vacibe niyet ederse niyeti geçerlidir; Ramazan orucunu değil niyet ettiği vacibi tutmuş olur. Şafiîlere göre ise mutlak yapılan niyet yeterli değildir. Niyet ederken hangi oruç olduğunu mutlaka tayin etmek gerekir.

Detaylı Fetva

Farz ve vacip olan oruçlar, belli bir zamana aidiyeti açısından muayyen (günü tayin edilen) ve gayr-ı muayyen (günü tayin edilmeyen) olmak üzere iki kısma ayrılır. Buna göre belli bir günde tutulmak üzere adanan oruç (nezr-i muayyen) ve Ramazan orucu “muayyen/ayn”; kefare, kaza ve günü belirlenmeksizin adanan oruç ise “gayr-ı muayyen/deyn” olarak isimlendirilir.¹

Vakti Allah Teala² tarafından tayin edilen Ramazan orucuna kişinin mutlak bir ifade ile niyet etmesi yeterlidir.³ Buna göre Ramazan ayı girince oruç tutmaya niyet eden kimsenin “Ramazan orucu” demeden; “Oruca niyet ettim.” demesi kafidir. Zira niyet, farklı oruçların tutulması mümkün olan bir zamanda vakti, tek bir oruca hasretmek içindir. Ramazan ayı ise zaten belli bir oruca tahsis edildiğinden herhangi bir vasıf zikretmeksizin mutlak olarak oruç tutmaya niyet etmek yeterlidir.⁴

Ayrıca Ramazan ayının vakti Allah Teala tarafından farz olan oruca tayin edildiğinden seferi veya hasta olmayan kişinin bu ayda farklı bir oruç tutması mümkün değildir.⁵ Bundan dolayı mukim ve sağlıklı olan kişi, farklı bir oruca niyet etse dahi Ramazan orucunu tutmuş olur.⁶

Seferî veya hasta olan kişinin Ramazan ayında mutlak niyet etmesi halinde Ramazan orucunu tutmuş olacağı hususunda Hanefi fukahası arasında bir ihtilaf yoktur.⁷ Başka bir vacibe veya nafil oruca niyet etmesi halinde hangi orucun geçerli olacağı hususunda ise ihtilaf vardır: İmam Ebu Yusuf ve İmam Muhammed’e göre hasta ya da seferde olan bir kişi ister vacibe ister nafileyeye niyet etsin Ramazan orucunu tutmuş olur. Zira bu kişilere kolaylık olması açısından oruç

tutmama ruhsatı tanınmıştır. Ancak onlar oruca niyet etmekle ruhsatla amel etmemişlerdir. Bundan dolayı o vaktin asıl orucu ne ise tuttıkları oruç odur.⁸

Ebu Hanife de hasta hususunda İmameyn ile aynı görüştedir.⁹ Ramazan ayında seferi olan kişinin farklı bir vacip oruca niyet etmesi halinde ise bu niyetinin geçerli olacağını ifade etmiştir. Zira bu kişi Ramazan ayı bitmeden öldüğü takdirde vakit bulduğu halde oruçları kaza etmediğinden eskiden üzerine vacip olan ibadetlerden sorumlu olur ancak mevcut Ramazan ayında özürlü olarak tutmadığı oruçtan sorumlu olmaz. Çünkü onu kaza etmeye vakit bulamadan vefat etmiştir.¹⁰

Şafiî fukahası ise tıpkı namazda olduğu gibi farz olan oruçlarda da mutlak niyetin yeterli olmadığını, tutulacak orucun tayin edilmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹¹ Ancak onlara göre üzerine farz bir oruç olduğunu hatırlayıp bunun kaza mı, kefaret mi yoksa nezir mi olduğunu hatırlayamayan kimsenin zarurete binaen mutlak niyetle oruç tutması caizdir.¹²

1. Bkz. Alâuddîn Ebu Bekir b. Mes'ûd el-Kâsânî, *Bedâiu's-Senâi' fî Tertîbi'Şerâi'* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2010), 2/578,581.

2. Bakara, 2/185. “فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ”

3. Burhanuddîn el-Merğînânî, *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedî* (Karaçî: Mektebtu'l-Büsrâ, 2021), 1/338.

4. el-Kâsânî, *Bedâiu's-Senâi' fî Tertîbi'Şerâi'*, 2/578-579.

5. Bkz. Ahmed b. Muhammed b. İsmâîl et-Tahtâvî, *Hâşiyetu't-Tahtâvî* (İstanbul: el-Mektebetu'l-Hanîfiyye, 2018), 2/497.

6. Sirâceddin İbn Nüceym, *en-Nehru'l-Fâik Şerhu Kenzi'd-Dakâik* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002), 2/8.

7. el-Kâsânî, *Bedâiu's-Senâi' fî Tertîbi'Şerâi'*, 2/879-580.

8. el-Merğînânî, *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedî*, 1/338.

9. Ebu Hanife'den hasta ile alakalı farklı iki görüş nakledilmiştir. El-Hidâye sahibi İmam Merğînânî (r.a) Ebu Hanife'ye göre hasta ve seferinin aynı olduğu görüşünü tercih etmiştir. Ancak şarihler, ikisinin aynı olmadığına dair naklin daha sahih olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Kıvâmu'd-dîn Emîr Kâtib b. Emîr Ömer el-Fârâbî el-İtkânî, *Ğâyetü'l-beyân ve nâdiretü'l-akrân fî âhiri'z-zamân* (Beyrut: Dâru'd-Dıyâ', 2023), 3/222-223.

10. el-Merğînânî, *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedî*, 1/338-339.

11. Şemsuddîn Muhammed b. Muhammed el-Hatîb eş-Şirbînî, *Muğni'l-Muhtâc İlâ Ma'rifeti Me'ânî Elfâzi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2011), 1/568.

12. Şihâbuddîn Ahmed b. Muhammed b. Ali b. Hacer el-Heysemî, *Tuhfetu'l-Muhtâc bi Şerhi'l-Minhâc* (Beyrut: Dâru'd-Dıyâ', 2020), 3/611.